

GEORGE W. HALES / GETTY

Literatura i pastes al te de les cinc

MARINA
ESPASA

Un dels plaers associats a la lectura és, sens dubte, la possibilitat d'assistir al desplegament de la intel·ligència sota

els nostres ulls: ja sigui per l'ús d'una estratègia narrativa original, per la precisió d'unes observacions psicològiques agudíssimes o per la bellesa i sofisticació a què pot arribar una construcció lingüística, no són poques les vegades (si triem bé les nostres lectures) en què tanquem un llibre del tot admirats per la persona que hi ha al darrere.

Un debut en la vida desperta, com a mínim, el primer i el segon tipus d'admiracions. Estructuralment és una novel·la del tot anàrquica, en la qual no se sap ben bé cap a on va la història. Però això, lluny de ser un defecte, acostava la novel·la a la vida, en la qual no acabem de saber cap a on anem, ni freqüentem sempre la mateixa gent ni els mateixos escenaris. També conté observacions brillants sobre la psicologia de les persones: “*Al menos, se consoló Ruth, no soy manipuladora. Sabía que esa era la cualidad que diferenciaba a los villanos de los virtuosos*”. I, com tota bona novel·la,

juga amb els conceptes de literatura i realitat i els tensiona: la protagonista, Ruth Weiss, és una profesora universitària especialista en personatges femenins de Balzac que està convençuda que les males lectures que en va fer de joventut li van “destrossar la vida”, com diu la cèlebre frase que obre la novel·la que va suposar el debut –als 53 anys!– d'Anita Brookner (1928-2016), una autora britànica una mica afrancesada i potser per això amiga de Julian Barnes, que és l'autor del pròleg que ajuda a situar-la. Barnes la reivindica com a novel·lista i explica que, a més, va ser

UN DEBUT
EN LA VIDA
ANITA BROOKNER
LIBROS DEL
ASTEROIDE
TRADUCCIÓ
DE CATALINA
MARTÍNEZ
232 PÀG. / 18,95 €

una gran crítica d'art, especialista en la pintura del segle XIX. Explica també que va ser encasellada per la crítica –essencialment masculina– com a autora de “novel·letes” protagonitzades per dones solteres i freqüentadores de biblioteques, però que és alguna cosa més. I tant.

Una aventura feta de literatura

Una altra pota sobre la qual s'aguanta la novel·la són els personatges que retrata, com si Brookner hagués volgut fer un homenatge al seu admiradíssim Balzac: “*Esa percepción de la energía cósmica que tiene Balzac, una fuerza que somete a todos los personajes antes de arrojarlos de nuevo, como átomos, para que bailen en la superficie de una historia en particular*”. Els pares de la Ruth, una actriu bohèmia fracassada i un llibreter de vell sense empenta, podrien ser aquests ballarins: incapaces de fer res per si mateixos, es comporten com uns autèntics “fills adolescents” de la pobra Ruth, que intenta obrir-se camí a la Sorbona de París però ha de tornar a Londres per tenir-ne cura.

La paradoxa que dibuixa intel·ligentment Brookner és que, mentre l'obliguen a fer-los de mare, no li permeten fer-se gran de debò. I si de joventut s'identificava amb la protagonista d'*Eugénie Grandet*, una noia lletja que espera en va la tornada del seu promès, a París havia après a menysprear-la i n'imitava d'altres, més capaces de tenir control sobre la seva vida, però el retorn a casa la torna a acostar a la fracassada Eugénie. “*Su aventura... estaba hecha con la materia de la propia literatura*”, diu la narradora per presentar la història de la Ruth. ¿Quina és aquesta aventura? ¿La d'una dona a qui la literatura ha ajudat a entendre i examplar el món o la d'una dona a qui els llibres han distorsionat el sentit de la realitat i li han impedit prendre decisions vitals? La gràcia d'escriure una novel·la, devia pensar Anita Brookner, és que hi poden passar les dues aventures a la vegada. ♦♦

La poesia terriblement humana de Marc Granell

VÍCTOR
OBIOLS

Marc Granell, un escarràs de la poesia catalana, és un dels pilars de la cultura poètica valenciana de la generació dels 70. Ja l'any 1976 va guanyar l'Estellés als premis Octubre amb *Llarg camí llarg*, publicat el 1977, amb un excel·lent ressò crític. Tenim ara el goig de veure aplegada tota la seva obra. Els barcelonins que no som de la primera volada encara recordem amb delit aquella alenada d'aire fresc que ens duïen aleshores els valencians, els Navarro, els Jáfer i, naturalment, *Refugi Absent* de Granell, publicat el 1979 a Llibres del Mall, una editorial del Baix Llobregat, amb una portada de Joan-Pere Viladecans. Aquell mateix any guanya el premi Ausiàs March amb el recull *Materials per a una mort meditada*. És un dels escollits el 1980 a les antologies de la seva generació, *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, de Vicenç Altaió i

Josep Maria Sala-Valldaura –de qui n'esperem una nova antologia imminent– i *La nova poesia catalana*, de Joaquim Marco i Jaume Pont. Es consolida amb nous llibres com ara *Exercici per a una veu* (Llibres del Mall, 1981), *Fira desolada* (Columna, 1991), que és una fita destacada, *Versos per a Anna* (Bromera, 1998), *Corrent de fons* (Empúries, 1999), *Tard o d'hora* i *Jazz* (tots dos del 2006), entre d'altres. Aquest volum de poesia completa reuneix quaranta anys de trajectòria literària, inclouent-hi poemes esparços, alguns dels quals són de notable interès com “El gran botelló” i “Capital del soroll”, crues sàtires contra els sàtrapes que governaven al País Valencià en aquells anys i contra la contaminació acústica durant les Falles. Menció a part demana la poesia dedicada als infants, que és llegívola fins i tot per a grans. Seguint la tradició “bestiària” carneriana i perequartiana, Granell imprimeix a aquesta poesia enjogassada un caràcter ben personal

i directe, i s'afegeix a l'estol de poetes per a infants, com Joana Raspall i Miquel Desclot, per mèrit propi. Ens plauria de veure aquests reculls –si és que no existeixen– en edicions il·lustrades que, de segur, farien forat entre el públic infantil. El volum es clou amb una “Poètica?” (així, amb interrogant), i una bibliografia i discografia extenses i completes.

Sinceritat al servei de la poesia

Ho va dir ja fa uns anys el poeta i crític Enric Sòria: “La poesia de Marc Granell és la d'algú que creu fermament que escriure versos és, per damunt de tot, obrir una indagació sobre el món i sobre un mateix, que ha de ser duta a terme amb el major rigor, i els resultats de la qual, siguin quins siguin, s'han d'exposar amb absoluta honestedat”. És una observació que es pot subscriure fermament. En el pròleg, Francesc Calafat també apunta en aquesta direcció. Primer ens ennova que l'autor va ser addicte en un principi al “tall expres-

POESIA
COMPLETA
(1976-2016)
MARC GRANELL
INSTITUCIÓ
ALFONS EL
MAGNÀNIM
470 PÀG. / 20 €

siu”, fugint de la poesia “ben pentinada”. Com molts de la seva generació, Granell es va iniciar en part amb la febrada surrealista i la influència de l'automatisme avantguardista, que recorda a voltes la imatgeria d'Aleixandre, i que va deixar empremtes en els primers llibres en forma d'erosió trencadora damunt la sintaxi, però, a l'últim, la veu que perdurarà serà, segons Calafat, la d'una “poesia terriblement humana; una poesia que diu veritats enormes”. El poeta construeix una veu, a voltes contundent, a voltes tendra, amb grans troballes, estesa en una rastellera de diccions diverses i directes que sempre comuniquen, que mai no et deixen sol.

Com diu Granell en la “Poètica final (Retrat amb l'ombra d'Orfeu)”: “La poesia ha de recuperar la fe en el seu esperit revulsiu per accomplir aquella missió que Mallarmé li assenyala i que ara és més urgent i necessària que mai: «Donar un sentit més pur a les paraules de la tribu»”. ♦♦